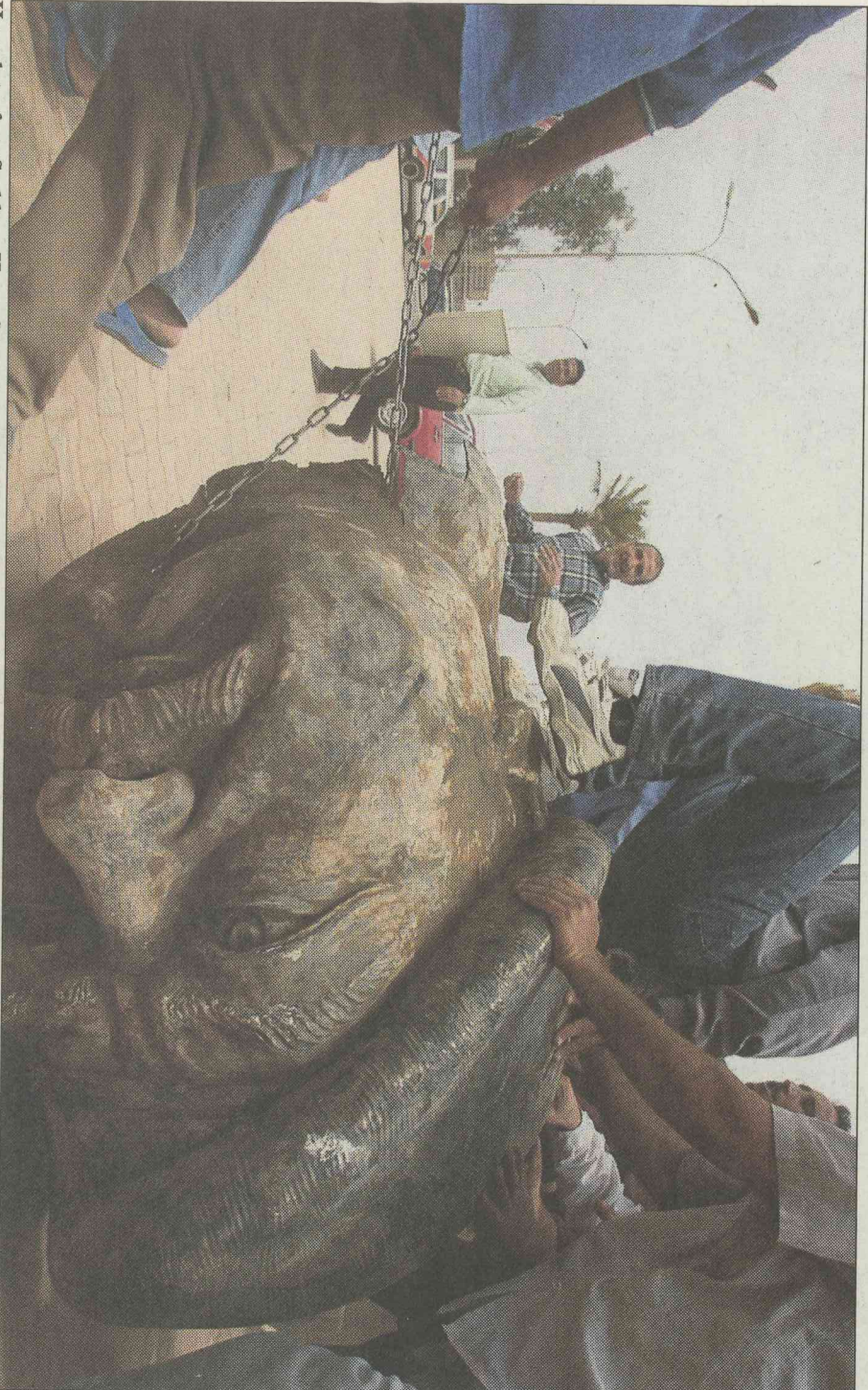

Hovedet af en Saddam Hussein-statue trækkes gennem gaderne.

Ned i sølet. At nedværdige andre giver altid bagslag. Og resulterer i alt fra æresdrab til etnisk udrensning, terrorisme og gammeldags krig.

Ydmygelsens dynamik

AF LOUISE WINDFELD-HØEBERG

Evelin Lindner: Making Enemies. Humiliation and International Conflict. 220 sider, 49,95 US \$, www.amazon.com, Praeger Security International.

BID det i Dem! Træd ikke på dem, der ligger ned, og forsøg endelig ikke at skubbe andre ned i sølet, heller ikke selv om de virkelig fortjener det. Lige gyldigt hvad De selv udsættes for, så luk øjnene og tæl ti ti, tag en dyb indånding – og tænk på, hvad Sydafrikas forhenværende præsident Nelson Mandela ville have gjort i Deres sted.

På den måde forhindrer De ikke bare vrede, desubrud og personlige vendtænder, som De endda senere sandsynligvis helt eller delvist fortryder, nej, De bidrager simpelthen til Deres eget bedste og nogle gange til selve verdensfreden. Med venlig hilsen Evelin Lindner, forfatter til *Making Enemies*.

Se blot på tilfældet Tyskland efter Første Verdenskrig. Verdens klassiske og straffig mest skræmmende eksempel på, at man kan vinde krigen, men tabe freden på gulvet med et brag i jagten på den eftertragtede hævn og ydmygelse af den besejrede.

Et af de bedste og spændte eksempler på det modsatte, nemlig at sejrende magter formår at bide hævntrøsten i sig, er inddragelsen af netop Tyskland i den vestlige stormfamilie efter Anden Verdenskrig, der indbefattede massiv økonomisk støtte, fuldt og ligeværdigt medlemskab af NATO og senere af EF/EU, og ikke mindst udstrukke hænder og personligt venskab mellem top-politikere.

At ydmyge andre eller at nedværdige dem, selv om den slags kan føles både på sin plads og direkte retfærdigt, giver nemlig altid (altid!) bagslag både i international politik og i privatlivet. Husk det, skriv det bag øret, og skriv det også på et A4-ark og sæt det op med magneter på køleskabet, så De kan hive det ned og krølle det sammen som den eneste aggressive handling, næste gang nogen

ydmyger Dem. Ydmygede mennesker tørster nemlig efter hævn og efter at ydmyge ydmygeren, og så er startskuddet gået til alt fra æresdrab til folkemord.

»I denne verden afhænger dit liv ofte af, hvor ydmyg du selv formår at være, når du står over for fremmede eller fjender.« Og med den indgangsbøn er vi rigtig godt i gang med et brag af en bog, der ikke kun burde være obligatorisk læsning for enhver, der har aktier i verdens konflikter: soldater, politikere, diplomater, nødhjælpsarbejdere og journalister. Men også for ethvert almindeligt menneske med et minimum af ego.

YDMYGELSEN er uden sidestykke følelses atom bombe. Alligevel er det et forholdsvist ubeskrevet fænomen i international politik, hvilket ikke bare er sært, men direkte livsfarligt, mener Evelin Lindner. Hun er foruden at være forfatter også medstifter af Studier for Menneskelig Værdighed og Ydmygelse ved Columbia University. Hun har opholdt sig i længere perioder i både Somalia og Rwanda og har desuden arbejdet som psykolog syv år i Egypten.

Forði forfatteren har stor indsigt i både Somalia og Egypten, stammer flere af bogens gode og interessante eksempler fra krydstillet mellem den islamiske verden og Vestens intervention. Et spændingsfelt, hvor velmenende gerninger let (fejlo)plantes som ydmygelser og arrogance. Og derfor let kan blive skæbnesvangert – for »ydmygelser er værre end selve døden. I krig kan ord være langt mere skadelige og smertefulde end kugler,« dikterer et somalisk ordsprog.

Og ydmygelse kan skabe (selvmords)terrorister: Det kan være voldsomt fristende at forsøge at opnå i døden, hvad man savner i livet, nemlig respekt, værdighed og anerkendelse.

Ydmygelse, der i bogen defineres som en påvunnet fornægtelse af medmennesker, er i direkte modstrid med menneskerettighederne, for: »Alle mennesker er født lige og i værdighed«. Alligevel krænkes denne ret dagligt på alle niveauer. Ydmygelse findes

overalt – fra en almindelig skilsmisse til folkemord. For det sidste handler ikke kun om mord, men også i høj grad om at ydmyge ofrene, skriver Lindner.

Man kan blive direkte afhængig af nedværdigelser, fordi de i virkeligheden er en indsprøjtning af argumenter for selv at fortsætte sine egne ydmygelser af modstanderne.

LINDNER har et lidenskabeligt forhold til ydmygelsens to modpoler, Adolf Hitler: ydmygeren og Nelson Mandela: det modsatte. Nemlig den, der ydmygt møder verden, og som formår at holde hovedet koldt og bevare sin egen værdighed, selv om man forsøger at tage den fra ham: 27 år i fængsel og endnu flere års kamp blev ikke vendt til had og krav om hævn. Nej, de blev vendt til konstruktive bidrag til et nyt samfund, fordi Mandela formåede at distancere sig selv fra sin egen tørst efter retfærdighed og sine egne ydmygelser. Kun ved selv at være ydmyg kan man undgå at ydmyge andre. Det forfærdelige ved Mandela er, at der kun er én af hans slags.

Lindner ved selvfølgelig godt, at man ikke kan forvente, at almindelige mennesker som De og jeg skal være mandelske midt i vores egen hævntrøst. Derfor foreslår hun, at der uddannes langt flere mæglere, der kan hjælpe forsoningsprocesser i gang, både på familieniveau og ikke mindst på nationalt og internationalt niveau, for at undgå eller i det mindste begrænse konflikter og krige. Det er for meget at forlange, at almindelige mennesker selv skal kunne overkomme ydmygelsens dynamik.

Ydmygelsens væsen bliver ifølge forfatteren bliver mere og mere aktuel, ikke bare som undskyldning eller årsag, men også som udtømmeligt brændstof i konflikter rundt om på kloden. Flere og flere årsager skal ses i lyset af ydmygelse under en eller anden form. Det er ifølge Lindner ikke længere »civilisationsernes kamp«, som Samuel Huntington forudsagde, men »ydmygelsesernes kamp.

Digte. Det er flere års tavshed og et glasklart comeback, lyrikeren Hans-Erik Larsen her folder ud med rystesikre hænder.

Move on!

AF LISELOTTE WIEMER

Hans-Erik Larsen: Og så til mennesket. Digte. 51 sider, 168 kr. Spring.

SYV år og ikke en celle i min krop er den samme, skrev Thorkild Bjørnvig efter mødet med Karen Blixen. Syv år måtte patriarken Jacob trælle for en kvinde, han ikke ville have. Og bagefter tage syv år mere for den elskede. Syv år er der også gået, siden Hans-Erik Larsen (f. 1961) udgav sin sidste digtsamling. Og jeg ved ikke, om Lindhardt og Ringhof var Lea, eller om Spring er den store kærlighed – men hoppet over, hvad det så end har været, og tilbage på den litterære pløjemark med et nyt forlag i ryggen har i hvert fald ikke gjort talentet mindre. Tværtom. Digtsamlingen *Og så til mennesket* er en blæret og bristende blæretynd generobring af sproget og verden.

Tynd fordi man aner årsagen til tavs-heden overalt. Afgrund. Spring. Blæret fordi digtene i *Og så til mennesket* udsiger en styrke, en overleverkraft og substans midt i denne gennemsigtheds. »Min mund er lukket med syv segl«, siger digteren selv. Nej, ikke mere. Ordene er vokset frem igen.

Det sker. Som græstotter på asfalten. Det sker ved ganske enkle virkemidler. I en smittende rytmis, nøjsomt stram og næsten spontan mundtlig form. Det sker ved opstandsninger, hvor digteren pludselig afbryder sig selv: »jeg kender dig ikke/ om igen: jeg kender dig«. En form, der bruges som en slags korrektiv livsdrift overalt i samlingen: »Det er for sent/ det er ikke for sent«. Det sker ved gentagelser: »Der er intet jeg/ der er et jeg/ der er et jeg« eller ved enkle rytmer, omkræd a la Cash på guitarren; ikke *move on* – men »kom så« eller »det taler jeg om!« Og det sker ved kursiver, trykstræk (for)maning: »du er her jeg der aldrig«.

Disse digte er i høj grad noget, der sker. For øjnene af læseren. *Unplugged*. Vi kæmper på begge sider af strengen. Væltet over, rejser os. Børster støv af. Kampen er umiskendelig, man mærker den næsten fysisk i de mange tilløb til afklaring og selv-pacing: kom nu! Pis med dig. Om igen-igen-igen. *Move on*.

Tilsat en række smukke kærligheds-erklæringer som »brystvorter i brand«, »himmelegnede« øjne og hud og »stryge-jernet morgenlys« fremstår samlingen således i en særligt mixet mandlig/kvindelig udgave af sårbarehed og kamp til første morgenhysstråle. Der er et sammenbrud, og der er en oprejsning, dybt blufærdigt og for åben skærm.

Men det er ikke noget regnestykke. Og facit har flydende form. Nok opstår der en linearit, en genoprettende bevægelse, en heling. Der er en tyk krop, der taber sig, et rødt lys der passeres, en spæl der vejer 21 gram og et »alt er lys/ alt er alligevel lys« til sidst. Men vejen er bestemt ikke logisk lige; den bokser og bugter sig. Et ståsted er ikke sikrere end det sidste skridt. Man ved jo aldrig. Om igen – man ved! Stykten er der som en sten i skoen og en i vandet, en sten at stå (sig) på, en sten at gå på.

Syv år og ikke en celle er den samme. Syv år og ikke et ord er længere overflødig. Syv år – det er godt kommet igen. *Move on!*